

ויהי אח"כ בנישואין בעילתו בעילת זנות, דהלא יכול לקדשה בשנית קודם הנישואין.

ותירין לו המהרש"ם בתשובה (שו"ת מהרש"ם ח"ח סי' רעז), דמשום חומר הקושיא י"ל דכמו שמפקיעין הקידושין הראשונים, כמו כן יפקיעו הקידושין השניים. ועוד י"ל דאין הכוונה שהוא לא רוצה שבעילתו תהי' בעילת זנות, אלא הכוונה שהוא לא רוצה שאנשים יאמרו שבעילתו היתה בעילת זנות, ודבר זה שייך אף עם יקדשה בשנית כשאחרים לא ידעו מזה עיי"ש.

★★

בגמ': תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר כו'.

וכתבו התוס' (ד"ה תינח) דבשלמא בקדיש בכספא, דהפקר ב"ד הפקר, ממילא יהיו כל בעילותיו בעילת זנות, אבל קדיש בביאה איך יפקיע ביאה של קידושין. וצ"ב כיון דגם בקדיש בכספא נעשית בעילתו בעילת זנות, למה מקשה רק אקדיש בביאה וניחא ל"י בקדיש בכספא.

וכתב בשטמ"ק בשם התוס' וז"ל: והתוס' כתבו, תינח דקדיש בכספא, חכמים גורמים כשעוקרים הקידושין דליהוי כל בעילותיו בעילת זנות, וקשה א"כ אמאי קאמר תינח דקדיש בכספא, וי"ל דאין גורמין בידים, אלא דממילא הוא דבעילותיו בעילת זנות, ומשו"ה ניחא עכ"ל.

מבואר בדבריהם יסוד לחלק בין מפקיע אותו דבר ממש, לבין מפקיע דבר אחר וממילא נפקע אותו דבר.

ועפ"י יסוד זה מבאר בראשית ביכורים (בכורות ג' ע"ב בתוס' ד"ה דקא מפקע) בהא דאיתא שם דרב מרי בר רחל ה"י מקנה אזניהם של בכורות לגוי, ונענש שמתו בהמותיו משום שהפקיע מצות בכורה, וכתבו התוס' בשם רבינו תם דדוקא להקנות אוזן הבכור, אבל מותר להקנות אוזן האם לגוי ועי"ז נפטר הולד מבכורה.

וקשה דהא סוף כל סוף מפקיע הולד מקדושת בכורה ע"י שמוכר האם לגוי, אולם לפי היסוד הנ"ל ניחא, דהיכי דרק גורם להפקיע, יותר קל ממפקיע אותו דבר ממש, לכן יכולים חכמים להפקיר כסף הקידושין, אע"ג דעי"ז נעשין

דעת הריב"ש (בשו"ת החדשות סי' כ"ט) דאף אם יש טענת אונס בגיטין, ל"ש לומר כאן שיתקיים הגט בטענת אונס, דטענת אונס לא שייך רק בקיום התנאי, שאף שקיים את תנאי הגט, כיון שהי' כאונס שייך לומר שהוא כלא קיים והגט בטל. אך בביטול התנאי ע"י אונס, ל"ש לומר דלא יחשב ביטול כיון שהי' באונס, דהא סוף כל סוף נתבטל התנאי ואין כאן גט, וה"ה בממונות כן הוא דלא יועיל טענת אונס בכה"ג.

והעיר הגאון רעק"א בגליון הש"ס שכן כתב גם הרא"ה בשטמ"ק כאן. אבל מדברי הר"ן (פ"ג דקידושין, סוף כה.) במה דהביא מהירושלמי אי לא אכניסך ליום פלך כו'. משמע דלא ס"ל לחלק כן ע"כ.

והיינו דהר"ן הביא שם מירושלמי שהמקדש אשה על מנת שיתן לה ממון עד יום פלוני, ונאנס ולא נתן לה, לר"ל הו"ל אונס, והוה כנתן לה והקידושין חל, ור' יוחנן ס"ל דשאני קידושין דתלוי בדעתה ל"ש טענת אונס, עכ"פ מוכח דגם לגבי שיתקיים הגט ג"כ אמרינן דאם נאנס חל הגט והו"ל כקיים התנאי.

ועיין בש"ך חו"מ (סי' כ"א סק"ב) ובנושאי כלים שם ובבית מאיר אהע"ז (סי' קמ"ד סעיף ח') מה שהאריכו בדברי הירושלמי הנ"ל.

★★

בגמ': אין כ"ל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושי מיניה וכו'.

בראשונים הקשו אם רבנן הפקיעו הקידושין א"כ איך הורגים אשת איש שזינתה הלא הוי התראת ספק וכן בבת אחותו יחפה עליה ע"י שיתן גט ויבטל השליח ויפקיעו רבנן הקידושין.

ותירין בשיטה מקובצת בשם הרא"ה, דאין הכוונה דרבנן הפקיעו הקידושין, אלא היות ורבנן יכולים להפקיע הקידושין אז כשנותן הגט נותן הגט כראוי כדי שלא יפקיעו הקידושין ושוויה לבעילתו בעילת זנות, ואפי' בקידושי כסף בארוסה ג"כ רוצה שלא יפקיעו הקידושין דאח"כ בנישואין לא תהי' בעילתו בעילת זנות עיי"ש.

והגאון ר' עקיבא סופר זצ"ל מח"ס שבט סופר הקשה, דבארוסה אין לו מה לחשוש שיפקיעו הקידושין